

УДК 616.1:312.6:353.1(477)

В.А. ГАНДЗЮК

ДИНАМІКА ЗАХВОРЮВАНОСТІ ТА ПОШИРНОСТІ ХВОРОБ СИСТЕМИ КРОВООБІГУ СЕРЕД НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ

ДНУ “Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини” Державного управління справами, м. Київ, Україна

Мета: вивчити стан, особливості та тенденції захворюваності і поширеності хвороб системи кровообігу населення України впродовж 2008–2012 рр.

Матеріали і методи. Вивчалися дані Європейського регіонального бюро ВООЗ, Європейської бази даних «Здоров'я для всіх» (HFA), Державної служби статистики України, Центру медичної статистики МОЗ України. У дослідженні застосовувалися системний підхід, статистичний та аналітичний методи.

Результати. Установлено збільшення поширеності хвороб системи кровообігу серед населення країни протягом 2008–2012 рр. на 5,5% та зниження захворюваності на 5,1%. Найбільше зростання показників поширеності виявлено у Південному регіоні – на 10,1%; найбільше зниження захворюваності – у Західному регіоні (на 8,1%) та м. Києві (на 7,9%).

Висновки. Особливості та тенденції захворюваності та поширеності хвороб системи кровообігу серед населення України, у т. ч. в регіональному аспекті, потрібно враховувати при обґрунтуванні та розробці регіональних програм з попередження та боротьби із серцево-судинною патологією.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: поширеність хвороб, захворюваність, хвороби системи кровообігу, регіон.

Аналіз здоров'я населення України свідчить про його незадовільний стан, що проявляється високим рівнем смертності, насамперед за рахунок смертності чоловіків працездатного віку, низькою народжуваністю, від'ємним природним приростом населення, повільним зростанням середньоочікуваної тривалості життя, а також високим рівнем поширеності хронічних неінфекційних захворювань (ХНІЗ). На хронічну неінфекційну патологію страждає до 60% дорослого та майже 20% дитячого населення, вона значно впливає на тривалість життя, визначає рівні інвалідизації та передчасної смертності населення. Очікувана тривалість життя при народженні в Україні, за даними Європейської бази даних «Здоров'я для всіх» (HFA), становить близько 71 року (2011 р.) – за останнє десятиліття показник збільшився у чоловіків з 62,18 у 2002 р. до 66,04 у 2011 р. (+3,86) та у жінок – з 73,3 до 76 років (+2,70) відповідно. Очікувана тривалість життя при народженні в країнах Європейського союзу становить понад 76,7 року (чоловіки – 73,07 р., жінки – 80,29 р.; 2011 р.).

Хвороби системи кровообігу (ХСК) є основними причинами смертності в Україні: у 2011 р. у загальній структурі поширеності хвороб серед населення країни вони становили 31,0%, а у загальній структурі смертності на долю цієї патології припало 67% усіх смертей. Показники смертності від ХСК в Україні є одними з найвищих серед європейських країн. Для порівняння: рівень смертності серед

чоловіків до 65 років від ішемічної хвороби серця в Україні у шість разів вищий, ніж у Німеччині, а серед жінок того ж віку – у вісім разів [3].

Мета роботи – вивчити стан, особливості та тенденції захворюваності і поширеності хвороб системи кровообігу населення України впродовж 2008–2012 рр.

Матеріали і методи. Матеріалами для дослідження були дані Європейського регіонального бюро ВООЗ, Європейської бази даних «Здоров'я для всіх» (HFA), Державної служби статистики України, Центру медичної статистики МОЗ України. У роботі використано системний підхід, статистичний та аналітичний методи.

Результати дослідження та їх обговорення. Причинами розвитку серцево-судинної патології є такі чинники ризику: тютюнопаління, зловживання алкоголем, неправильне харчування, малорухливий спосіб життя. Такі соціальні детермінанти, як невисока якість життя, бідність, низький рівень освіти, стрімкі темпи урбанізації, постаріння населення, мають безпосередній негативний вплив на їх поширеність.

Аналіз динаміки поширеності ХСК протягом 2008–2012 рр. за основними нозологіями свідчить про її поступове зростання: ішемічної хвороби серця – на 9,3%, гіпертонічної хвороби – на 6,3%, цереброваскулярної патології – на 4,9%. За даними ННЦ «Інститут кардіології імені акад. М.Д. Стражеска» НАМН України, показники поширеності інфаркту міокарда та інсульту за цей період мали тенденцію до збільшення на 1,1% та 0,01% відповідно (рис. 1).

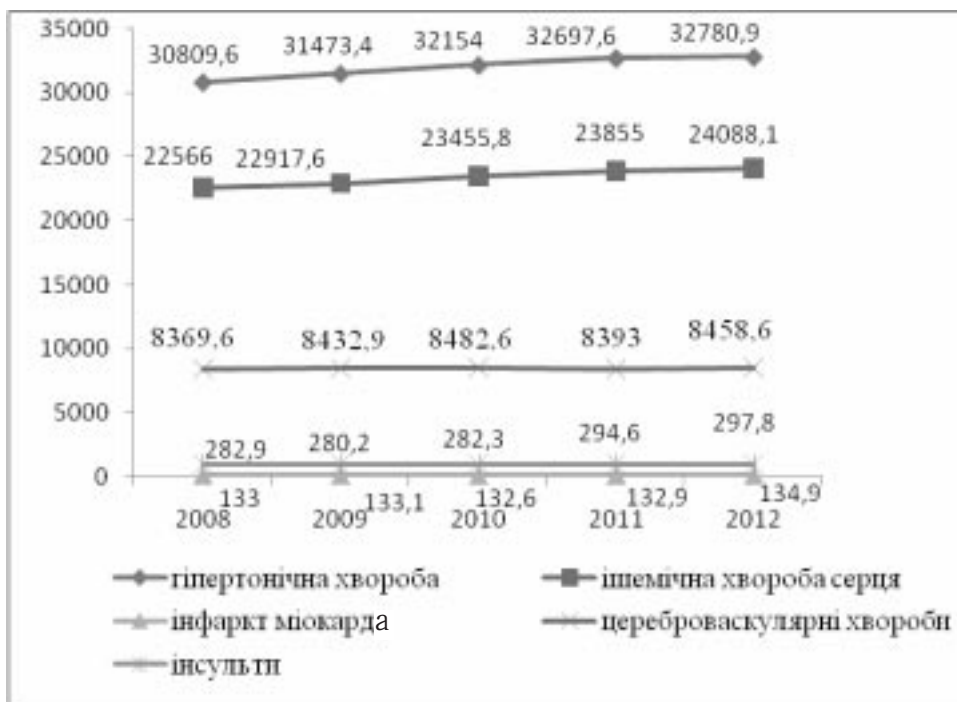
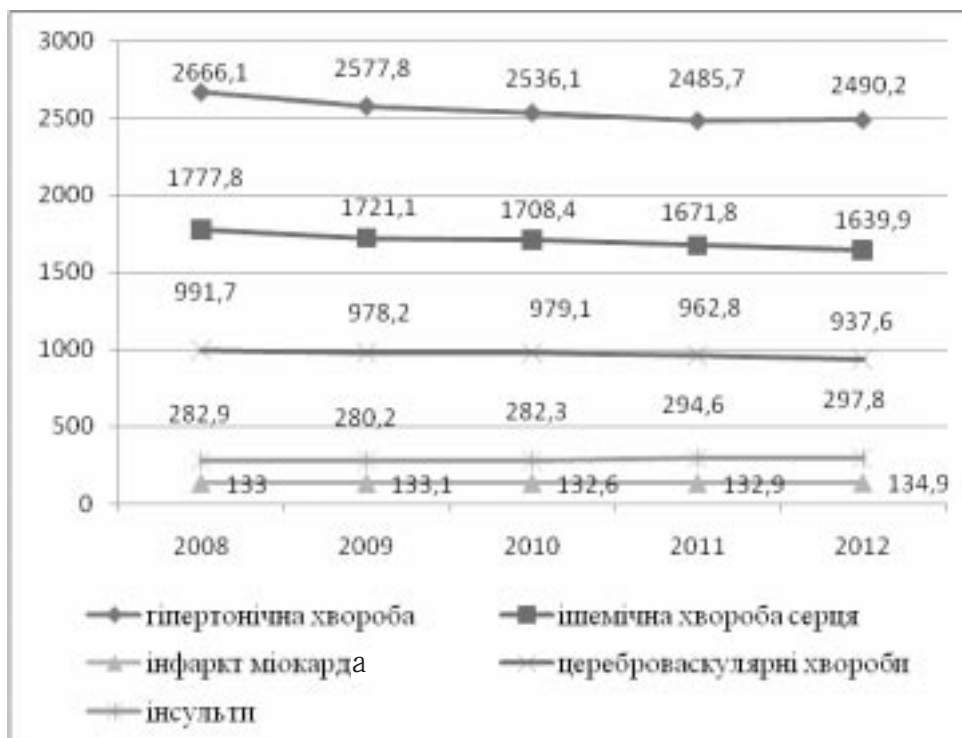

Рис. 1. Поширеність окремих хвороб системи кровообігу серед населення України у 2008–2012 рр. (на 100 тис. населення)

Водночас у цей період досягнуто тенденції до зниження первинної захворюваності: на 6,4% – за рахунок гіпертонічної хвороби, на 8% – ішемічної хвороби серця. Спостерігається зменшення випадків захворювань на інфаркт міокарда

та інсульт на 5,5% та 5,2% відповідно (рис. 2). Це можна пояснити різними причинами – поліпшенням якості надання медичної допомоги, підвищенням її доступності, рівнем діагностики тощо [2;5].

Примітка: за даними ННЦ «Інститут кардіології імені акад. М.Д. Стражеска» НАМН України

Рис. 2. Динаміка захворюваності на окремі хвороби системи кровообігу населення України у період 2008–2012 рр. (на 100 тис. населення)

Рівень захворюваності та поширеності ХСК має суттєві регіональні відмінності, що пов'язано з комплексом причин, у т.ч. особливістю демографічної ситуації, різною поширеністю чин-

ників ризику, ефективністю організації профілактичної роботи, якістю і доступністю медичної допомоги тощо (табл.).

Таблиця. Динаміка захворюваності і поширеності хвороб системи кровообігу в регіонах України в період 2008-2012 рр. (на 100 тис. населення)

Регіон	Поширеність					
	2008	2009	2010	2011	2012	2012/2008%
Західний	49717,9	51102,9	51687,2	51687,2	52461,6	5,5%
Центральний	57014,9	57931,4	48499,8	58940,4	60366,5	5,8%
Північно-Східний	55689,4	56541,8	57272,9	57273,0	58812,3	5,6%
Південний	53481,6	55170,0	57028,7	57028,7	58905,3	10,1%
Південно-Східний	57401,6	57844,8	58746,8	58746,9	59825,5	4,2%
м. Київ	60097,9	60366,9	60436,4	60436,4	61030,3	1,5%
Україна	55315,5	56274,0	57211,9	57967,2	58385,7	5,5%
	Захворюваність					
	2008	2009	2010	2011	2012	
Західний	5448,5	5490,0	5345,1	5168,5	5008,9	- 8,1%
Центральний	4707,1	4726,8	4708,2	4737,1	4742,4	0,8%
Північно-Східний	4580,0	4402,0	4308,7	4316,5	4375,4	-4,6%
Південний	5555,6	5540,0	5487,7	5436,5	5456,7	-1,8%
Південно-Східний	5493,6	5294,7	5298,9	5201,8	5163,2	-6,4%
м. Київ	5297,3	4978,2	4969,8	4994,6	4909,4	-7,9%
Україна	5363,6	5271,8	5219,6	5145,2	5098,8	-5,1%

Так, протягом 2008–2012 рр. поширеність ХСК серед населення у Західному регіоні збільшилась на 5,5%, що відповідає середньому темпу зростання в Україні. Найвищі показники поширеності спостерігалися у Тернопільській області, стабільно високі – у Закарпатській області. Поширеність хвороб системи кровообігу серед всього населення Північно-Східного регіону зросла за вказаний період на 5,6%. Стабільно високі показники виявилися у Полтавській області. Реєструвалось зростання показників у Сумській та Чернігівській областях – на 7% та 12% відповідно. Для Центрального регіону також було притаманне збільшення поширеності хвороб системи кровообігу на 5,8%. При цьому більш значні темпи виявлено у Хмельницькій області – зростання на 13%, Житомирській області – зростання на 11,5%. Деяке зниження (на 10,7%) виявлено у Кіровоградській області [6]. Аналіз динаміки поширеності ХСК у Південному регіоні свідчить про найбільше її зростання по Україні – на 10,1%. Спостерігалось збільшення поширеності ХСК у Миколаївській області (на 17,7%), АР Крим (на 13,8%), Одеській області (на 5,7%). У Південно-Східному регіоні виявлено помірне збільшення показників поширеності ХСК – на 4,2%, переважно за рахунок Дніпропетровської (зростання показника на 7,5%) та Харківської областей (зростання показника на 4,4%).

Показники захворюваності на ХСК у період 2008–2012 рр. серед населення Західного регіону знизилась на 8,1%, при середньоукраїнському темпі зниження на рівні 5,1%. Найбільші темпи скорочення захворюваності виявлено у Закарпатській (на 28,1%) та Волинській (на 21%) областях. Разом з тим виявлено значне зростання захворюваності на ХСК у Чернівецькій області – на 22,5% [1].

У Північно-Східному регіоні захворюваність знизилась на 4,6%. Найбільш відчутне зниження відбулось у Полтавській області – на 39%. Водночас спостерігалось зростання показників у Чернігівській області – на 24%. У Центральному регіоні захворюваність населення на ХСК залишалась загалом на одному рівні. У Вінницькій області спостерігалось зниження рівня захворюваності на 11,7%, у Київській області – на 6,2%, тоді як у Житомирській області спостерігалось значне зростання – на 48,8%.

Захворюваність на ХСК у Південному регіоні характеризується зниженням (на 1,8%), проте привертає увагу різке збільшення захворюваності населення у Миколаївській області – на 18,8%.

У Південно-Східному регіоні темп зниження захворюваності склав 6,4%, найбільш значне зниження виявлено у Запорізькій області – на 9,4% [4].

Висновки

Упродовж 2008–2012 рр. поширеність ХСК мала тенденцію до зростання, приріст становив 5,5%, у т.ч. поширеність ішемічної хвороби серця збільшилась на 9,3%, гіпертонічної хвороби – на 6,3%, цереброваскулярної патології – на 4,9%. Досягнуто деякої стабілізації поширеності інфаркту міокарда та інсульту (незначне збільшення, на 1,1% та 0,01% відповідно).

Аналіз поширеності ХСК протягом 2008–2012 рр. в Україні у регіональному аспекті засвідчив її найбільше зростання у Південному регіоні – на 10,1%. Рівень захворюваності на ХСК протягом 2008–2012 рр. в Україні знизився на 5,1%, най-

більше зниження спостерігалось у Західному регіоні – на 8,1% та у м. Києві – на 7,9%.

Встановлені особливості та тенденції захворюваності та поширеності ХСК серед населення України, у т.ч. у регіональному аспекті, потрібно враховувати при обґрунтуванні та розробці регіональних програм з попередження та боротьби із серцево-судинною патологією.

Перспективи подальших досліджень полягають у продовженні моніторингу рівня здоров'я жителів України з вивченням регіональних особливостей, що дозволить на підставі отриманих даних удосконалити заходи, обґрунтувати та розробити регіональні програми з профілактики хвороб системи кровообігу.

Список літератури

1. *Демографія і стан здоров'я народу України* : аналіт.-стат. посібн. / за ред. В. М. Коваленка, В. М. Корнацького. – К., 2010. – 143 с.
2. *Динаміка стану здоров'я народу України та регіональні особливості*: аналіт.-стат. посібн. / за ред. В. М. Коваленка, В. М. Корнацького. – К., 2012. – 211 с.
3. *Європейська база даних «Здоров'я для всіх»* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.euro.who.int/hfad?language=Russian>. – Назва з екрану.
4. *Медико-соціальні аспекти хвороб системи кровообігу*: аналіт.-стат. посібн. / за ред. В. М. Коваленка, В. М. Корнацького. – К., 2009. – 146 с.
5. *Регіональні медико-соціальні проблеми хвороб системи кровообігу. Динаміка та аналіз*: аналіт.-стат. посібн. / за ред. В. М. Коваленка, В. М. Корнацького. – К., 2013. – 239 с.
6. *Регіональні особливості рівня здоров'я народу України*: аналіт.-стат. посібн. / за ред. В. М. Коваленка, В. М. Корнацького. – К., 2011. – 165 с.

ДИНАМИКА ЗАБОЛЕВАЕМОСТИ И РАСПРОСТРАНЕННОСТИ БОЛЕЗНЕЙ СИСТЕМЫ КРОВООБРАЩЕНИЯ СРЕДИ НАСЕЛЕНИЯ УКРАИНЫ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ: НАЦИОНАЛЬНЫЙ И РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТЫ

В.А. Гандзюк

ГНУ «Научно-практический центр профилактической и клинической медицины» Государственного управления делами, г. Киев, Украина

Цель: изучить состояние, особенности и тенденции заболеваемости и распространенности болезней системы кровообращения населения Украины в течение 2008–2012 гг.

Материалы и методы. Изучались данные Европейского регионального бюро ВОЗ, Европейской базы данных «Здоровье для всех» (HFA), Государственной службы статистики Украины, Центра медицинской статистики МЗ Украины. В исследовании применялись системный подход, статистический и аналитический методы.

Результаты. Установлено увеличение распространенности болезней системы кровообращения среди населения страны в течение 2008–2012 гг. на 5,5% и снижение заболеваемости на 5,1%. Наибольший рост показателей распространенности обнаружен в Южном регионе – на 10,1%; наибольшее снижение заболеваемости – в Западном регионе (на 8,1%) и г. Киеве (на 7,9%).

Выводы. Особенности и тенденции заболеваемости и распространенности болезней системы кровообращения среди населения Украины, в т.ч. в региональном аспекте, следует учитывать при обосновании и разработке региональных программ по предупреждению и борьбе с сердечно-сосудистой патологией.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: распространенность болезней, заболеваемость, болезни системы кровообращения, регион.

DYNAMICS OF MORBIDITY AND PREVALENCE OF CARDIOVASCULAR DISEASES AMONG UKRAINIAN POPULATION AT THE PRESENT STAGE: NATIONAL AND REGIONAL ASPECTS

V.A. Gandzyuk

SSI “Scientific and Practical Centre of Preventive and Clinical Medicine,” the State Administration, Kyiv, Ukraine

Purpose - to examine the status, features and tendencies of morbidity and prevalence of cardiovascular diseases of Ukrainian population during 2008-2012.

Materials and methods. We studied the Data of the European Regional Office of WHO, the European database "Health for All" (HFA), the State Statistics Service of Ukraine, Centre of Medical Statistics Ministry of Health of Ukraine was studied. In study the system approach, statistical and analytical methods were applied.

Results. The increase in prevalence of cardiovascular diseases among population of the country during the 2008–2012 on 5,5% and reduce morbidity on 5,1% has been established. The greatest growth of prevalence indicators it is revealed in the Southern region – on 10,1%; the greatest decrease of morbidity - in the Western region (on 8,1%) and Kyiv (on 7,9%).

Conclusions. Features and tendencies of morbidity and prevalence of cardiovascular diseases among population of Ukraine, including the regional aspect it is necessary to consider at substantiation and working out of regional programs under prevention and struggle against cardiovascular pathology.

KEY WORDS: **disease prevalence, morbidity, cardiovascular diseases, region.**

Рукопис надійшов до редакції 23.05.2014 р.

Відомості про автора:

Гандзюк Володимир Андрійович – к.мед.н., с.н.с. наукового відділу організації медичної допомоги ДНУ "Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини" Державного управління справами.
Телефон: (067)514-32-03.